

СТАНОВИЩЕ

за присъждане на образователната и научна степен „Доктор“
Софийски университет „Св. Климент Охридски“, Философски факултет, Катедра
„Библиотекознание, научна информация и културна политика“

Област на висше образование: 3. Социални, стопански и правни науки

Професионално направление: 3.5. Обществени комуникации и информационни науки
(Теория на научната информация – информационно обслужване)

Тема на дисертационния труд: Системи за проследяване и анализ на научни цитирания като инструмент за оценка развитието на академичните изследвания

Автор на дисертационния труд: Росен Красимиров Стефанов

Научен ръководител: доц. д-р Елица Лозанова-Белчева

Рецензент : доц. д-р Елица Лозанова-Белчева, Софийски университет „Св. Климент Охридски“, Философски факултет, Катедра „Библиотекознание, научна информация и културна политика“

Настоящото становище е изготвено във връзка със заповед на ректора на СУ „Св. Климент Охридски“ № РД 38-296 / 17.07.2020 г.

Защитата на дисертационния труд се провежда в съответствие със Закона за развитие на академичния състав в Република България (обн. ДВ, бр. 38 от 21.05.2010 г.), Правилника за неговото приложение, Правилника за условията и реда за придобиване на научни степени и заемане на академични длъжности в СУ „Св. Климент Охридски“, Решение на Факултетния съвет на Философски факултет от 07.07.2020 г. и Заповед № РД 38-296/17.07.2020 г.

ОБЩО ПРЕДСТАВЯНЕ НА АВТОРА НА ДИСЕРТАЦИЯТА

Биографични данни

Според биографичната справка, Росен Стефанов е завършил бакалавърска степен по специалност „Библиотечно-информационни науки“ в Софийския университет „Св. Климент Охридски“, Философски факултет, Катедра „Библиотекознание, научна информация и културна политика“ и магистърска степен по специалност „Библиотечно-информационни проучвания“ в Университет „Робърт Гордън“.

Професионалният път на Росен Стефанов към момента е преминал през: библиотечно-информационния сектор - 1 год. (2014 - 2015 г.) като библиограф в Националната библиотека „Св. св. Кирил и Методий“) и ИТ сектора - 3 год. (2017 г. - към настоящия момент) като автор на техническа документация във „ВИЕМУЕР БЪЛГАРИЯ ЕООД“, което показва стремеж към придобиване на практически опит и

развиване на умения, свързани и с трите степени на завършеното от докторантът висше образование – бакалавър, магистър и доктор.

Данни за докторантурата на Росен Стефанов:

- Росен Стефанов е **зачислен** като редовен докторант със Заповед на РД 20-1113/14.07.2015 г., считано от 15.07.2015 г. до 15.07.2018 г.; срокът е удължен с 1 година със Заповед № РД 20-815/ 17.05.2018 г. с краен срок 15.07.2019 г.
- Росен Стефанов е **отчислен с право на защита** - На заседание от 13.06.2019 г. (Протокол № 6) Катедреният съвет на катедра „Библиотекознание, научна информация и културна политика” реши да предложи на Факултетния съвет на Философски факултет Росен Красимиров Стефанов да бъде отчислен с право на защита поради положени докторантски минимума, изпълнен индивидуален план и изтичане на срока на докторантурата. Заповед за отчисляване - РД-20-1214/10.07.2019 г.
- **Вътрешната защита** на дисертационния труд е проведена на 25.06.2020 г., с рецензент проф. дфн Оля Борисова Харизанова, като Катедреният съвет на катедра „Библиотекознание, научна информация и културна политика” гласува дисертацията да бъде **допусната до публична защита**.
- **Индивидуалните отчети**, изготвяни от докторанта по време на неговата докторантура показват, че са изпълнени всички дейности, предвидени в индивидуалния план за докторантурата. Спазени са всички срокове и процедури, в съответствие с нормативните изисквания на Правилника за условията и реда за придобиване на научни степени и заемане на академични длъжности в Софийския университет „Св. Климент Охридски“ и на нормативните изисквания на Закона за развитието на академичния състав в Република България за придобиване на ОНС „доктор“.

ОБЩО ОПИСАНИЕ НА ДИСЕРТАЦИОННИЯ ТРУД

Представеният дисертационен труд се състои от увод, три глави, заключение, списък на използваната литература (268 заглавия - 32 на български език, 235 на английски, 1 на руски език) и 6 приложения (в обем от 27 страници) с общ обем 245 страници.

Актуалността на темата е безспорна, не само в национален, но и в международен контекст, а дискусиите и публикациите в тази проблематика са наситени с аргументация

и разсъждения върху предимствата, недостатъците, различните практики и приложения на системите за проследяване на цитиранията в научната литература. Докторантът съвсем навременно фокусира вниманието си в тази тематика, като си поставя нелеката задача да анализира световния опит в областта на цитатните системи в светлината на законодателните промени в Република България, свързани с изискванията за придобиване на научни степени и заемане на академични длъжности и Рейтинговата система на висшите училища.

Авторът на дисертацията определя за обект на своето изследване - „информационните системи за цитатен анализ, като се включват международни и национални системи и по-специално техния обхват, политика за подбор на публикации и функционални възможности за отразяване на научноизследователската дейност“, а за предмет – „средствата, използвани за провеждането на цитатен анализ с основен фокус върху цитатни показатели като Journal Impact Factor, h-index, SCImago Journal Rank и други, както и възможността за тяхното приложение на национално ниво при оценяване на научните публикации в България“.

Дисертантът определя за своя основна цел : „чрез изследване на международните системи за проследяване и анализ на научните цитирания като инструмент за оценка на академичните изследвания да се открият предимствата, недостатъците и дефицитите на тези системи при прилагането им в национален контекст и да се разработи теоретико-приложен модел за български цитатен индекс, отразяващ български научни издания и публикации в научни области и направления, които са изключени или непълноценно отразени в международните цитатни системи“. Формулирани са две изследователски хипотези, които успешно и аргументирано са доказани в дисертационния труд.

За постигането на поставената цел в дисертацията са набелязани 7 изследователски задачи, които са извършени последователно и тяхната резултатност проличава в цялото изложение на разработката. Най-важната задача е „да се разработи теоретико-приложен модел за български цитатен индекс, базиран на проучените в разработката практики и методи за отразяване, оценка и цитатен анализ в международен мащаб“ (задача 7).

В дисертационния труд са приложени различни научноизследователски и емпирични методи, които считам, че са използвани по подходящ начин по време на изследването и показват добро владение на научния инструментариум.

Уводната част включва всички задължителни елементи – актуалност и избор на темата, обект и предмет, научноизследователски хипотези, използвани изследователски методи, цел, задачи, структура на дисертационното изследване и ограничения на темата.

В първа глава („Системи за проследяване и анализ на цитирания – същност, развитие основни цитатни показатели“) дисертантът прави обща характеристика на цитатните индекси и представя обстоен исторически преглед на развитието на тези системи, като разглежда някои инициативи, свързани с тяхното създаване и развитие. Акцентът в тази част е посветен върху съвременните цитатни системи с международен и национален обхват и аналитично е представена световноизвестната система за наукометрични изследвания Web of Science (WoS). Авторът на дисертацията обръща внимание върху информационните масиви, изграждащи платформата WoS и по-специално ядрената колекция – Web of Science Core Collection.

Още в тази въвеждаща първа част проличава отличното познаване на Росен Стефанов на изследваната проблематика и лична ангажираност (като изследовател) към негативните тенденции, които през последните години изкривяват първоначалния замисъл на цитатните системи. Съвсем логично той се позовава на Юджийн Гарфилд – създателя на Центъра за научна информация във Филаделфия (ISI), откъдето започва началото на развитие на наукометричните системи и показатели (импакт факторът).

Докторантът анализира и другата значима система в тази област – Scopus, като откроява предимства и недостатъци и подробно представя показателите за цитиране, които се използват в нея. Представя и Google Scholar и цитатните показатели, с идеята да покаже съвременните решения, които се предлагат на международната. Разкрити са характерните особености на три национални системи – тази на Китай, Русия и Корея като са направени съпоставки с другите, разглеждани в тази част системи.

Втората част на дисертацията („Оценяване на развитието на научните изследвания чрез цитатни индекси“) задълбочено представя приложението на цитатните системи и техните показатели в съвременните условия и тяхната значима роля в оценката на качеството на научните публикации. Положително впечатление прави задълбоченият анализ и много доброто познаване на проблемите, които се очертават през последните години по отношение на манипулативното приложение на цитатните показатели. Дисертантът разглежда фалшивите цитатни индекси и фалшивият импакт фактор, цитатно натрупване, цитиране под натиск, забавено признаване на значими публикации (т.нар. „спящи красавици“). Трябва да подчертаем, че представянето на тези негативни практики у нас е научен принос на докторанта, тъй като тази проблематика не е

разглеждана така детайлно от други автори. Втора глава включва и анализиране на алтернативните метрики, които се появиха също така през последното десетилетие и които съвсем логично имат своите поддръжници и опоненти, но тяхната роля не е да бъдат алтернатива, а допълнение и това е изяснено много добре от докторантът.

Последната, трета глава („Системи за научно цитиране в България – развитие, проблеми, възможни решения“) се фокусира върху приложението на цитатните системи Web of Science и Scopus в българското научноизследователско пространство. Направен е преглед на национални проекти и инициативи, разработвани през годините, с цел да се създадат отделни решения за проследяване на публикационната и най-вече – на цитатната активност на изследователите в България. Тази част включва анализа на данните от проучванията на докторанта в международните системи WoS и Scopus за присъствие на български издания. Най-значим принос на тази глава е разработеният от автора на дисертацията теоретико-приложен модел за български цитатен индекс, въз основа на направените проучвания, изследвания и анализи в предходните части. Моделът е представен в детайли като е обърнато внимание на тематичния обхват и видовете документи, предметната класификация, критерии за подбор за индексирание на изданията, нивата на достъп до българския цитатен индекс, формата на библиографските и нормативни данни, комуникационен протокол на системата, методите за провеждане на информационно търсене и съдържание на библиографските записи и библиометричната информация и показатели, които ще генерира системата.

В заключението се прави анализ на постигнатите резултати и валидирането на изследователските хипотези.

Към дисертационния труд са включени 6 приложения, като последното (№6) е един от теоретико-приложните приноси на разработката – а именно терминологичен англо-български речник, включващ 35 понятия представени от автора в следната структура - Оригинален термин: оригинално название на термина; Превод: превод на термина (където е приложимо); Синоними: вариант или варианти на термина, използвани в дисертационния труд (където е приложимо); Описание: кратко описание/дефиниране на термина.

ОЦЕНКА НА АВТОРЕФЕРАТА КЪМ ДИСЕРТАЦИОННИЯ ТРУД

Предложеният автореферат се състои от 40 страници и отговаря на всички изисквания и коректно представя структурата, съдържанието и научните приноси на дисертацията.

ПРИНОСИ НА ДИСЕРТАЦИОННИЯ ТРУД

В дисертационния труд са открити пет основни научни приноса (три теоретични и два теоретико-приложни приноса), които считам за действителни резултати от научното изследване на Росен Стефанов.

ПУБЛИКАЦИИ ПО ТЕМАТА НА ДИСЕРТАЦИОННИЯ ТРУД

Научните публикации на дисертанта са 5: 4 самостоятелни и 1 в съавторство, като всички те са посветени на проблеми, които обстойно са анализирани в дисертацията.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Общата оценка на дисертационния труд е, че той представлява едно задълбочено, аргументирано представено и анализирано изследване, в което много ясно проличава не само отлично познаване на изследваната проблематика, но и уменията на дисертантът да откроява личната си оценка и да формулира собствени изводи. Затова убедено препоръчвам да бъде присъдена образователната и научна степен „доктор” по професионално направление 3.5. Обществени комуникации и информационни науки (Теория на научната информация – информационно обслужване) на Росен Красимиров Стефанов.

Дата: 14.09.2020 г.

Рецензент: доц. д-р Елица Лозанова-Белчева